
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Poderoso Julián, Marina. *La presó provisional en delictes d'homicidi i assassinat : els jutges són més garantistes en l'aplicació de la presó provisional?*. Treball de Final de Grau (Universitat Autònoma de Barcelona), 2026 (Dret). 36 pàg.

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/331848>

under the terms of the license.

LA PRESÓ PROVISIONAL EN DELICTES D'HOMICIDI I ASSASSINAT:

**Els jutges són més garantistes en l'aplicació de la presó
provisional?**

Autor: Marina Poderoso Julián

Tutor: Miryam Olivera Oliva

Treball Final de Grau

Grau: Dret i Administració i Direcció d'Empreses

Curs: 2025 – 2026

Facultat d'Economia i Empresa

Agraïments

Als meus pares, al Xavier i al David,
per estar sempre al meu costat en tot moment.
A la Miryam, per ser la meva guia al final del camí.

RESUM

Aquest treball analitza l'aplicació de la presó provisional en els delictes d'homicidi i assassinat durant els darrers cinc anys, amb la finalitat de determinar si la pràctica judicial ha evolucionat cap a una interpretació més garantista dels requisits legals establerts a la Llei d'Enjudiciament Criminal. A partir de l'estudi del marc normatiu i de la jurisprudència més recent, s'examina si els jutges han aplicat de manera més restrictiva els pressupòsits materials de la presó provisional o si la gravetat d'aquests delictes continua comportant, en la pràctica, l'ingrés habitual a presó. L'anàlisi permet valorar el grau de respecte al principi d'excepcionalitat d'aquesta mesura cautelar.

Paraules clau: presó provisional, homicidi, assassinat, mesures cautelars, jurisprudència.

ABSTRACT

This paper analyses the application of pre-trial detention in homicide and murder offences over the last five years, with the aim of assessing whether judicial practice has evolved towards a more rights-oriented interpretation of the legal requirements established under Spanish criminal procedure law. Through an analysis of the applicable legal framework and recent case law, the study examines whether judges apply pre-trial detention more restrictively or whether the seriousness of these offences continues to result, in practice, in frequent imprisonment. This approach allows an assessment of compliance with the principle of the exceptional nature of pre-trial detention.

Keywords: pre-trial detention, homicide, murder, precautionary measures, case law.

LLISTA DE ABREVIATURAS UTILITZADES

AP: Audiència Provincial

BOE: Bolletí Oficial de l'Estat

CE: Constitució Espanyola

CP: Codi Penal

LECrim: Llei d'Enjudiciament Criminal

MF: Ministeri Fiscal

TC: Tribunal Constitucional

TS: Tribunal Suprem

TSJ: Tribunal Superior de Justícia

TEDH: Tribunal Europeu de Drets Humans

ÍNDIX

1. Introducció	6
1.1. Metodologia	7
2. La presó provisional: Regulació legal i marc doctrinal	8
2.1. Les mesures cautelars	8
2.2. Les mesures cautelars personals	9
2.3. La presó provisional	9
2.3.1. Principi de legalitat i caràcter excepcional	9
2.3.2. Pressupòsits materials de la presó provisional	10
2.3.3. Finalitats legítimes de la presó provisional	11
2.3.3.1. El risc de fugida	12
2.3.3.2. El risc de destrucció o alteració de proves	12
2.3.3.3. El risc contra la víctima	13
2.3.4. Durada de la presó provisional	13
3. Delictes d'homicidi i assassinat	15
3.1. Delictes contra la vida	15
3.2. Delicte d'homicidi	15
3.2.1. Tipus bàsic del delicte d'homicidi	15
3.2.1.1. Tipus objectiu	15
3.2.1.2. Tipus subjectiu	17
3.2.2. Tipus qualificat del delicte d'homicidi	18
3.3. Delicte d'assassinat	19
3.3.1. Tipus bàsic del delicte d'assassinat	19
3.3.1.1. Tipus objectiu	19
3.3.1.2. Tipus subjectiu	20
3.3.2. Tipus qualificat del delicte d'assassinat	20
4. Anàlisi jurisprudencial	23
5. Conclusions	30
6. Bibliografia	33

1. Introducció

La presó provisional constitueix una de les institucions més controvertides del procés penal, atès que permet la privació de llibertat d'una persona que encara no ha estat condemnada mitjançant sentència ferma. Aquesta mesura cautelar personal, regulada a la Llei d'enjudiciament criminal -d'ara en endavant LECrim-, es troba sotmesa a estrictes límits constitucionals i convencionals, especialment en relació amb el dret fonamental a la llibertat personal i el principi de presumpció d'innocència. Malgrat el seu caràcter excepcional, la presó provisional continua tenint una presència rellevant en la pràctica judicial, especialment en relació amb delictes greus com l'homicidi i l'assassinat.

En aquest context, aquest estudi té com a objecte analitzar l'evolució recent de l'aplicació de la presó provisional en els delictes d'homicidi i assassinat, amb especial atenció a la pràctica judicial desenvolupada durant els darrers cinc anys. L'objectiu central del treball és determinar si, en aquest període temporal, els òrgans judicials han adoptat una interpretació més garantista dels requisits legals exigits per a l'adopció d'aquesta mesura cautelar o, per contra, si s'ha mantingut, o fins i tot incrementat, una aplicació extensiva de la presó provisional en aquest tipus de delictes.

A tal efecte, el treball examina si en la pràctica judicial recent s'observa una tendència cap a una major restricció en l'apreciació dels pressupòsits materials establerts a l'article 503 de la LECrim, com ara el risc de fugida, el risc de reiteració delictiva o la necessitat de protegir la víctima. En particular, s'analitza si la gravetat de la pena associada als delictes d'homicidi i assassinat continua operant com un factor determinant quasi automàtic en l'acord de la presó provisional, o si, per contra, els jutges exigeixen una motivació més individualitzada i reforçada, d'acord amb la doctrina del TC¹ i del TEDH².

Així mateix, el treball pretén valorar si, en termes quantitatius i qualitatius, la presó provisional ha esdevingut una resposta habitual davant aquests delictes o si, en canvi, s'ha produït una major utilització de mesures cautelars menys lesives, com ara la llibertat amb fiança, la retirada del passaport o altres mesures alternatives. Aquesta anàlisi permetrà

¹ STC 128/1995, de 26 de julio

² TEDH, caso *Letellier c. Francia*, sentència de 26 de junio de 1991, § 35 y ss.

valorar fins a quin punt el principi d'excepcionalitat de la presó provisional es respecta efectivament en la pràctica judicial actual.

L'elecció d'aquest tema respon també a l'interès per aprofundir en el funcionament real de les decisions judicials en una fase especialment sensible del procés penal, com és l'adopció de mesures cautelars personals. L'estudi de la motivació judicial, del marge d'apreciació del jutge i de l'equilibri entre seguretat i garanties individuals resulta especialment rellevant per comprendre el paper que exerceix la judicatura en la protecció dels drets fonamentals dins del sistema penal.

1. 1. Metodologia

En aquest sentit, el treball pretén, en primer lloc, oferir una aproximació sistemàtica i rigorosa al règim jurídic de la presó provisional, mitjançant l'anàlisi detallada dels articles 502 a 508 de la LECrim, així com dels principals requisits materials i processals que condicionen la seva adopció. Paral·lelament, es complementarà aquest anàlisi amb les aportacions doctrinals en matèria processal penal.

En segon lloc, el treball té com a finalitat examinar com aquests criteris normatius i doctrinals s'apliquen específicament en delictes d'homicidi i assassinat, que sovint generen una elevada alarma social i poden influir en la interpretació judicial dels pressupòsits de la mesura.

Finalment, l'objectiu central del treball consisteix a determinar si, en els darrers cinc anys, la jurisprudència ha mostrat una tendència cap a una aplicació més garantista o, al contrari, més extensiva de la presó provisional en aquest tipus de delictes. En particular, es pretén observar si els òrgans judicials adopten la mesura amb més freqüència o si, per contra, exigeixen un compliment més estricte dels requisits legals, limitant-ne l'ús a supòsits realment excepcionals.

2. La presó provisional

2. 1. Les mesures cautelars

Les mesures cautelars constitueixen instruments processals destinats a garantir l'efectivitat del procés penal i l'execució d'una eventual sentència condemnatòria. La seva funció essencial és assegurar que el procés penal compleixi la seva finalitat sense veure's frustrat pel pas del temps o per la conducta de les parts.

Des d'un punt de vista legal, les mesures cautelars es caracteritzen pel seu caràcter instrumental, ja que depenen de l'existència d'un procediment principal; provisional, atès que poden ser modificades o aixecades en qualsevol moment; i accessori, en la mesura que no constitueixen una finalitat en si mateixes, sinó un mitjà per garantir el correcte desenvolupament del procés. Aquestes característiques es desprenen de la regulació general de la LECrim i de la possibilitat constant de revisió de les mesures adoptades, d'acord amb l'evolució de la investigació.

La doctrina processal penal ha desenvolupat àmpliament aquest concepte. Autors com Gimeno Sendra³ defineixen les mesures cautelars com aquelles decisions judicials provisionals que tenen per objecte assegurar l'eficàcia del procés penal i la realització del dret material, evitant situacions d'indefensió o d'ineficàcia de la sentència futura. En la mateixa línia, Asencio Mellado⁴ assenyala que les mesures cautelars només són legítimes quan responen a criteris de necessitat i proporcionalitat, i quan resulten idònies per assolir la finalitat perseguida.

Així, tant la normativa processal com la doctrina coincideixen a destacar que l'adopció de qualsevol mesura cautelar ha de respectar una sèrie de principis bàsics, entre els quals destaquen la proporcionalitat, la necessitat, la idoneïtat i la temporalitat, principis que actuen com a límits a la potestat del jutge i que adquireixen una rellevància especial quan la mesura afecta drets fonamentals.

³ GIMENO SENDRA, V. (2021). *Derecho Procesal Penal*. Valencia: Tirant lo Blanch. (p. 351 - 354)

² ASENCIO MELLADO, J. M. (2024). *Derecho Procesal Penal*. Valencia: Tirant lo Blanch. (p. 317 - 321)

2. 2. Les mesures cautelars personals

Dins del conjunt de les mesures cautelars, la doctrina i la legislació distingeixen entre mesures cautelars reals, que afecten el patrimoni, i mesures cautelars personals, que incideixen directament sobre l'investigat. Aquestes poden afectar drets fonamentals, en particular el dret a la llibertat personal reconegut a l'article 17 de la CE.

Aquesta idea ha conduït la doctrina a parlar d'una certa jerarquia interna entre les mesures cautelars personals, de manera que la presó provisional ha de ser concebuda com una mesura d'última *ratio*, només admissible quan les altres alternatives resultin insuficients.

2. 3. La presó provisional

La presó provisional es configura com la mesura cautelar personal més greu prevista en l'ordenament processal penal, en tant que comporta la privació de llibertat d'una persona que encara no ha estat condemnada mitjançant sentència ferma. Aquesta circumstància la situa en una posició especialment delicada dins del sistema de garanties de l'Estat de dret, atès que entra en tensió directa amb el dret fonamental a la llibertat personal i amb el principi de presumpció d'innocència.

La seva regulació específica es troba als articles 502 a 508 de la LECrim, que estableixen tant els principis generals com els requisits materials, la durada i el procediment per a la seva adopció.

2.3.1. Principi de legalitat i caràcter excepcional

L'article 502 de la LECrim estableix els principis generals que han de regir l'adopció de la presó provisional. En el seu apartat primer disposa que aquesta mesura només podrà ser acordada quan concorrin els requisits legalment establerts i sempre mitjançant resolució judicial motivada⁵. A més, el precepte indica que la presó provisional haurà de ser considerada com una mesura excepcional, subsidiària respecte d'altres mesures cautelars menys greus.

⁵ Vid. Es tracta d'una garantia constitucional prevista a l'article 120.3 CE, exigeix la motivació de les sentències concretant una exigència formal i material, en relació amb l'article 24 de la mateixa llei, on reconeix el dret fonamental a la tutela judicial efectiva.

Aquest article introdueix, per tant, dues idees fonamentals: La necessitat d'una motivació reforçada, i el caràcter no automàtic de la presó provisional, fins i tot en delictes greus.

En el sentit dels criteris de la jurisprudència del TC (STC 47/2000)⁶ on la mesura cautelar de presó provisional ha d'atendre a una fi constitucionalment llegítima, sota els preceptes de necessitat, proporcionalitat i subsidiarietat.

La doctrina ha destacat que l'article 502 LECrim actua com una clàusula general de garanties. En aquest sentit, Gimeno Sendra⁷ assenyala que aquest precepte constitueix el fonament sistemàtic de tota la regulació de la presó provisional, en la mesura que proclama el seu caràcter excepcional i impedeix que pugui ser aplicada com una resposta anticipada a la gravetat del delicte.

En aquest mateix sentit, Nieva Fenoll⁸ reforça la idea que la presó provisional només és compatible amb el principi de legalitat quan el jutge assumeix un paper actiu de control de la seva necessitat. El caràcter excepcional exigeix que la resolució judicial no es limiti a reproduir fórmules, sinó que expressi de manera clara i individualitzada les raons per les quals la privació cautelar de llibertat resulta imprescindible en el cas concret.

2.3.2. Pressupòsits materials de la presó provisional

L'article 503 LECrim constitueix el nucli central de la regulació de la presó provisional, ja que estableix els requisits materials que han de concórrer per a la seva adopció, i s'han de mantenir mentre duri la mesura cautelar.

En primer lloc, l'art. 503.1 exigeix l'existència d'indícis racionals de criminalitat contra el investigat. No es requereix una prova plena de culpabilitat, però sí un conjunt d'elements objectius suficients que permetin atribuir provisionalment la comissió del delicte.

⁶ STC 47/2000, de 17 de febrero.

⁷ GIMENO SENDRA, V. (p. 386).

⁸ NIEVA FONOLL, J (2024) *Derecho Procesal III: Proceso Penal*. 3.ª ed. Valencia: Tirant lo Blanch. (p. 305 – 308)

En segon lloc, el precepte exigeix que el delictes imputat estigui castigat amb una pena privativa de llibertat igual o superior a dos anys, o bé que l'investigat presenti antecedents penals rellevants. Aquest requisit introdueix un filtre vinculat a la gravetat del delictes.

Finalment, l'article 503.1.3 estableix que la presó provisional només pot acordar-se quan sigui necessària per assolir les finalitats legítimes previstes per la llei: evitar el risc de fugida, evitar la destrucció de proves, evitar la reiteració delictiva o protegir la víctima.

La doctrina assenyala que l'article 503 LECrim representa l'intent del legislador d'objectivar l'adopció de la presó provisional i reduir el marge d'arbitrarietat judicial.

Asencio Mellado⁹ posa l'accent en el tercer requisit de l'article 503, assenyalant que les finalitats legítimes de la presó provisional han de ser interpretades de manera restrictiva. Sosté que el risc de fugida no pot deduir-se automàticament de la pena abstracta prevista, sinó que ha d'estar fonamentat en dades personals concretes de l'investigat.

Per la seva banda, Moreno Catena et al.¹⁰ adverteixen que una aplicació flexible o imprecisa dels pressupòsits materials pot convertir la presó provisional en un mecanisme de control preventiu de l'investigat. Això resulta especialment problemàtic des del punt de vista de la presumpció d'innocència, ja que desplaça el centre de gravetat del procés penal des dels fets acreditats cap a conjectures sobre conductes futures.

2.3.3. Finalitats legítimes de la presó provisional: Article 503.1.3º LECrim

L'article 503.1.3 de la LECrim, com s'ha mencionat en el punt anterior, estableix que la presó provisional només pot acordar-se quan, a més de la concurrència dels requisits generals, la mesura sigui necessària per assolir alguna de les finalitats legítimes previstes per la llei. Aquest precepte condiciona la seva adopció a l'existència d'un risc processal específic i justificat.

D'acord amb la doctrina processal, la legitimitat de la presó provisional es fonamenta en dos principis clàssics: el *fumus boni iuris*, que exigeix la concurrència d'indicis racionals de criminalitat suficients per inferir la probabilitat que el delictes imputat s'hagi comès, i

⁹ ASCENCIO MELLADO, J. M. (p. 332 - 334).

¹⁰ MORENO CATENA, V. Et al. (2025) *Derecho procesal penal*. 13ª ed. Valencia: Tirant lo Blanch. (p. 363 - 365)

el *periculum in mora*, que justifica la mesura per la necessitat de prevenir riscos efectius que podrien comprometre els fins del procés penal, com la fugida, la destrucció de proves o l'agressió a la víctima. Aquesta combinació assegura que la privació de llibertat no sigui arbitrària i mantingui el seu caràcter estrictament cautelar.

2.3.3.1. El risc de fugida

La primera de les finalitats que pot justificar la presó provisional és la necessitat d'assegurar la presència de l'investigat en el procés, quan pugui inferir-se racionalment un risc de fugida. El mateix precepte estableix que aquest risc ha de valorar-se de manera conjunta atenent diversos factors, com la naturalesa del fet, la gravetat de la pena, la situació personal de l'investigat i la proximitat del judici oral.

Aquesta idea és reforçada per Nieva Fenoll¹¹, qui subratlla que el risc de fugida ha de basar-se en elements objectius i individualitzats, com ara l'arrelament familiar, laboral o econòmic de l'investigat. Segons l'autor, la manca d'una anàlisi concret d'aquests factors revela una motivació insuficient i incompatible amb el caràcter excepcional de la mesura.

2.3.3.2. El risc de destrucció o alteració de proves

La segona finalitat prevista per l'article 503.1.3 LECrim és evitar l'ocultació, alteració o destrucció de fonts de prova rellevants per al procés. El precepte exigeix que aquest risc sigui fundat i concret, i exclou expressament que pugui deduir-se del simple exercici del dret de defensa o de la manca de col·laboració de l'investigat.

Des de la doctrina, Asencio Mellado¹² destaca que aquest risc ha de ser especialment rellevant en les fases inicials de la investigació, quan les proves encara no han estat assegurades. A mesura que el procediment avança, aquesta finalitat tendeix a perdre pes, fet que hauria de comportar una revisió de la necessitat de la presó provisional.

Insisteix que no és suficient una mera possibilitat abstracta d'alteració de proves, sinó que cal acreditar una capacitat real de l'investigat per influir sobre les fonts probatòries, sigui

¹¹ NIEVA FONOLL, J. (p. 309 - 311).

¹² ASENCIO MELLADO, J. M. (p. 341 - 342).

directament o a través de tercers. Aquesta exigència reforça el caràcter excepcional de la mesura i evita la seva aplicació basada en conjectures.

2.3.3.3. El risc contra la víctima

Finalment, l'article 503.1.3 LECrim preveu com a finalitat de la presó provisional la protecció de la víctima, especialment en aquells supòsits en què existeixi el risc que l'investigat pugui atemptar contra els seus béns jurídics. Aquest supòsit presenta una naturalesa diferent dels anteriors, ja que no es vincula directament amb el desenvolupament del procés, sinó amb la prevenció de nous danys.

2.3.4. Durada de la presó provisional

L'article 504 LECrim regula la durada màxima de la presó provisional i constitueix un dels principals mecanismes de control del seu caràcter excepcional. El precepte estableix diferents límits temporals en funció de la gravetat del delicte imputat i de la fase processal en què es trobi el procediment.

L'article distingeix entre: delictes castigats amb pena igual o inferior a tres anys de presó i delictes castigats amb pena superior a tres anys, com és el cas de l'homicidi i l'assassinat.

Per a aquests darrers, l'article permet una durada inicial més llarga, així com la possibilitat de pròrroga, sempre que concorrin circumstàncies que ho justifiquin. No obstant això, el precepte estableix límits màxims absoluts que no poden ser superats. Aquest article respon a la necessitat d'evitar que la presó provisional es prolongui de manera indefinida¹³ i esdevingui, *de facto*, una pena anticipada.

La doctrina ha destacat que la regulació de la durada de la presó provisional constitueix un element essencial del seu caràcter garantista. En aquest sentit, Gimeno Sendra¹⁴ assenyala que els límits temporals previstos no són meres referències orientatives, sinó autèntics límits materials al poder jurisdiccional, la superació dels quals comportaria una vulneració del dret fonamental a la llibertat personal.

¹³ Vid. Llei 2/2020, de 27 de juliol, per la qual es modifica l'art. 324 de la LECrim, on la fase d'instrucció té un màxim de dotze mesos, sense perjudici de les possibles pròrroques successives per períodes iguals o inferiors a sis mesos si es constata que no és possible finalitzar la instrucció.

¹⁴ GIMENO SENDRA, V. (p. 392 - 394).

En relació amb aquesta qüestió, Nieva Fenoll¹⁵ posa de manifest que el control de la durada de la presó provisional no pot quedar reduït a una verificació formal del compliment dels terminis legals. Segons l'autor, el jutge ha de valorar si el pas del temps ha alterat les circumstàncies que van justificar inicialment la mesura, especialment quan la instrucció s'allarga sense una activitat processal efectiva.

¹⁵ NIEVA FONOLL, J. (p. 318 - 320).

3. Delictes d'homicidi i assassinat

3.1. Delictes contra la vida

Els delictes contra la vida constitueixen el nucli més essencial del sistema penal, atès que protegeixen el bé jurídic de màxima rellevància en un Estat social i democràtic de dret: la vida humana independent. La seva regulació s'ubica al Títol I del Llibre II del Codi Penal espanyol, sota la rúbrica «De l'homicidi i les seves formes», fet que evidencia la voluntat sistemàtica del legislador de configurar un marc unitari de tutela penal de la vida.

Des d'una perspectiva dogmàtica, la vida humana independent s'entén protegida des del moment del naixement amb vida -extracció del ventre- fins a la mort biològica, constituint un bé jurídic personalíssim, indisponible i fonament dels altres drets fonamentals reconeguts a l'ordenament jurídic. En aquest sentit, la doctrina destaca que la protecció penal de la vida respon no només a la seva dimensió individual, sinó també a la seva projecció social i constitucional. A l'art. 15 de la CE exposa «Tots tenen dret a la vida i a la integritat física i moral».

3.2. Delicte d'homicidi

3.2.1. Tipus bàsic del delicte d'homicidi

Pel que fa a l'homicidi, l'article 138.1 del CP estableix que «el que matare a un altre serà castigat, com a reo d'homicidi, amb la pena de presó de deu a quinze anys». Ens trobem davant el tipus bàsic de lesió del bé jurídic vida, configurat com un delicte de resultat que exigeix la producció efectiva de la mort d'una altra persona. Des del punt de vista estructural, el tipus objectiu requereix una conducta —activa o omissiva— causalment idònia per produir el resultat mortal -acte irreversible de les funcions-.

3.2.1.1. Tipus objectiu

L'anàlisi dogmàtic exigeix distingir entre el tipus objectiu i el tipus subjectiu. Pel que fa al tipus objectiu, aquest es configura a partir de diversos elements essencials: l'objecte material, els subjectes, la conducta típica i el resultat.

En primer lloc, l'objecte material recau sobre una persona viva, essent aquest el suport físic immediat de l'acció típica. El bé jurídic protegit és la vida humana independent. Aquesta delimitació resulta essencial per diferenciar l'homicidi d'altres figures com l'avortament o els delictes relatius a la manipulació genètica.

En segon lloc, pel que fa als subjectes del delictes, es tracta d'un delictes comú, ja que qualsevol persona pot actuar com a subjecte actiu, és a dir, com a autor de la conducta típica. El subjecte passiu és la persona que pateix el resultat mortal, és a dir, la víctima.

En tercer lloc, la conducta típica consisteix a «matar a un altre», la qual cosa pot materialitzar-se tant mitjançant una acció com a través d'una comissió per omissió. En aquests casos, és necessari que el subjecte ostenti una posició de garant, és a dir, un deure jurídic específic d'evitar el resultat, de manera que la seva inacció es pugui equiparar normativament a la producció activa del resultat. Vives Antón¹⁶ posa de manifest problemes en la configuració de la determinació de la posició de garant, advertint del risc d'una interpretació excessivament àmplia que acabi estenent indegudament la responsabilitat penal per inacció.

D'altra banda, cal precisar que si en l'execució de la conducta concorren determinades circumstàncies qualificadores, com traïdoria o l'acarnissament, ja no ens trobaríem davant el tipus bàsic d'homicidi, sinó davant el delictes d'assassinat previst a l'art. 139 del CP.

Finalment, pel que fa al resultat, aquest consisteix en la mort efectiva de la persona, essent imprescindible que existeixi una relació de causalitat entre la conducta del subjecte actiu i el resultat produït.

A més, des d'una perspectiva doctrinal com la de Muñoz Conde¹⁷, no n'hi ha prou amb la mera causalitat naturalística, sinó que cal també verificar la imputació objectiva del resultat, és a dir, que el resultat mort sigui jurídicament atribuïble a la conducta de l'autor.

¹⁶ VIVES ANTÓN, T .S. (2022) *Derecho penal. Parte especial*, 8^a ed., Valencia: Tirant lo Blanch. (p. 51 - 58)

¹⁷ MUÑOZ CONDE, F (2023) *Derecho penal: Parte especial*. 25^a ed. Valencia: Tirant lo Blanch. (p. 30 - 40)

3.2.1.2. Tipus subjectiu

Pel que fa al tipus subjectiu en el delictes d'homicidi, tradicionalment s'han distingit tres possibles formes de manifestació: la dolosa, la imprudent i la denominada preterintencionalitat. No obstant això, cal precisar que, des d'una perspectiva tècnico-jurídica, només el dol integra pròpiament el tipus de l'article 138.1 del CP, mentre que la imprudència es regula de manera autònoma a l'article 142 CP, i la preterintencionalitat no constitueix una categoria típica independent, sinó una construcció doctrinal.

En primer lloc, el dol consisteix en el coneixement i la voluntat de realitzar els elements del tipus objectiu, és a dir, en aquest cas, la voluntat de matar una altra persona. Aquest pot adoptar la forma de dol directe, quan l'autor persegueix la producció del resultat mortal, o de dol eventual, quan, tot i no voler directament la mort, se la representa com a probable i actua assumint aquest risc.

En segon lloc, la imprudència es configura com la realització d'una conducta sense la diligència deguda, amb vulneració del deure objectiu de cura, produint-se un resultat que era previsible i evitable. La gravetat de la imprudència es determina en funció de la intensitat de la infracció del deure de cura, atenent criteris com la perillositat de la conducta, el risc creat o la capacitat de control de la situació per part de l'autor.

D'acord amb la regulació vigent, es distingeixen dues categories amb rellevància penal:

1. Imprudència greu, que es produeix quan es vulneren les normes més elementals de diligència exigibles, i que se sanciona amb pena de presó d'un a quatre anys en cas de producció del resultat de mort.
2. Imprudència menys greu, caracteritzada per una menor divergència entre la conducta realitzada i el deure de cura exigible, i que es castiga amb pena de multa de tres a divuit mesos.

María Dolores Serrano¹⁸ ha assenyalat la dificultat de diferenciar entre imprudència greu i menys greu, especialment en aquells casos intermedis en què la infracció del deure de

¹⁸ SERRANO TÁRREGA, M. D. (2024). *Derecho penal: Parte especial*. 2ª ed., Valencia: Tirant lo Blanch. (p. 46 - 51)

cura no és clarament qualificada, però tampoc merament lleu, la qual cosa pot generar una aplicació desigual del dret penal.

Finalment, pel que fa a la denominada preterintencionalitat, aquesta es produeix quan l'autor actua amb dol respecte d'un resultat menys greu però, de manera no volguda, es produeix un resultat més greu, com és la mort.

La controvèrsia principal es troba en la distinció entre dol eventual i imprudència conscient. Aquesta diferenciació resulta especialment problemàtica en supòsits de conductes altament perilloses, en què l'autor Muñoz Conde¹⁹ preveu el resultat mortal, però no és clar si l'accepta o confia en la seva no producció.

3.2.2. Tipus qualificat del delictes d'homicidi

Pel que fa al tipus qualificat de l'homicidi, cal fer referència a la reforma introduïda per la Llei Orgànica 1/2015²⁰, que incorpora a l'article 138.2 del CP una sèrie de circumstàncies que comporten un agreujament de la pena, situant-se així en un nivell intermedi entre el tipus bàsic d'homicidi i el delictes d'assassinat.

En primer lloc, quan la víctima sigui menor de setze anys o una persona especialment vulnerable per raó de la seva edat, malaltia o discapacitat, fet que respon a la necessitat de reforçar la protecció penal de col·lectius especialment desprotegits.

En aquest sentit, Muñoz Conde²¹ adverteix que, en determinats supòsits, la situació de vulnerabilitat pot implicar *de facto* una anul·lació de les possibilitats de defensa de la víctima, la qual cosa podria justificar la qualificació com a assassinat i no com a simple homicidi agreujat. Això planteja el risc de superposició entre ambdues figures.

En segon lloc, quan el fet sigui subsegüent a un delictes contra la llibertat sexual que l'autor hagués comès sobre la mateixa víctima, la qual cosa evidencia una especial gravetat derivada de la connexió entre ambdós delictes i de la instrumentalització de la mort com a prolongació o conseqüència de l'agressió sexual.

¹⁹ MUÑOZ CONDE, F. (p. 54 - 56).

²⁰ Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

²¹ MUÑOZ CONDE, F. (p. 58 - 61).

En tercer lloc, quan l'homicidi sigui comès per una persona que pertanyi a un grup criminal, circumstància que incrementa el desvalor de l'acció en atenció al context en què es produeix el fet delictiu, reforçant així la resposta penal davant formes de criminalitat.

Finalment, també es preveu l'agreujament quan els fets siguin constitutius d'un delictes d'atemptat contra autoritat, en els termes de l'article 550 del CP, la qual cosa respon a la necessitat de protegir de manera reforçada els subjectes que exerceixen funcions públiques en l'exercici de les seves funcions.

3.3. Delicte d'assassinat

3.3.1. Tipus bàsic del delicte d'assassinat

Pel que fa al delicte d'assassinat en el seu tipus bàsic, es troba regulat a l'article 139 del CP, el qual estableix una pena de presó de quinze a vint-i-cinc anys per a qui matare a un altre concorrent alguna de les circumstàncies específiques que el legislador configura com a qualificadores. A diferència de l'homicidi, n'hi ha prou amb la concurrència d'una sola d'aquestes circumstàncies perquè el fet sigui qualificat d'assassinat.

3.3.1.1. Tipus objectiu

Des de la perspectiva del tipus objectiu, l'assassinat es caracteritza per la concurrència d'almenys una de les circumstàncies: traïdoria, acarnissament, preu, recompensa o promesa, o la finalitat de facilitar la comissió d'un delicte o evitar-ne el descobriment.

En primer lloc, la traïdoria es defineix com l'ús de mitjans, maneres o formes que tendeixin a assegurar l'execució del delicte sense risc per a l'autor derivat de la defensa de la víctima, situant aquesta en una posició d'indefensió. No obstant això, la doctrina de Silva Sánchez²² matisa que no qualsevol situació de vulnerabilitat implica necessàriament traïdoria, especialment quan aquesta no ha estat creada o aprofitada per l'autor. Es poden distingir diverses modalitats: traïdoria proditòria, implica l'ús de mitjans insidiosos o trapes; traïdoria sobtada, basada en un atac inesperat que impedeix la reacció de la

²² Silva Sánchez, J.-M. & Ragués Vallès, R. (2025) *Lecciones de derecho penal: parte especial*. 10ª ed. Barcelona: Atelier Libros Jurídicos. (p. 112 - 118).

víctima; i traïdoria per desvaliment, quan la víctima es troba en una situació d'inconsciència o incapacitat de defensa, com quan està adormida.

En segon lloc, acarnissament és l'augment deliberat i innecessari del patiment de la víctima, més enllà del necessari per produir la mort. Aquest increment ha de ser intencional i pot manifestar-se mitjançant més dolor físic, si bé la doctrina admet supòsits d'humiliació o patiment moral. No és possible apreciar acarnissament en conductes posteriors a la mort (*tortura post mortem*), ja que el bé jurídic ha deixat d'existir.

En tercer lloc, la circumstància de preu, recompensa o promesa implica que el delictes es cometi a canvi d'una contraprestació econòmica o equivalent. En aquests supòsits, la doctrina distingeix clarament entre la persona que ofereix la contraprestació —que pot ser considerada inductora o cooperadora necessària— i l'autor material del fet, que és qui executa la conducta homicida.

Finalment, el fet de matar amb la finalitat de facilitar la comissió d'un altre delictes o evitar-ne el descobriment. En el primer cas, la mort actua com a mitjà per assegurar la realització d'un altre delictes, essent aquesta la finalitat principal de l'autor. En el segon, es tracta d'eliminar la víctima o possibles testimonis per impedir la persecució penal. Ara bé, la doctrina exigeix que aquesta finalitat sigui efectiva en el moment de la conducta, de manera que no és aplicable quan el delictes previ ja ha estat descobert.

3.3.1.2. Tipus subjectiu

Pel que fa al tipus subjectiu, l'assassinat és un delictes exclusivament dolós, de manera que requereix el coneixement i la voluntat de realitzar tant el tipus bàsic de matar com la circumstància qualificadora corresponent. En conseqüència, no és possible la comissió d'assassinat per imprudència, atès que la concurrència dels elements qualificadors exigeix una actuació intencional per part de l'autor.

3.3.2. Tipus qualificat del delictes d'assassinat

Pel que fa al tipus qualificat de l'assassinat, cal distingir entre el supòsit previst a l'article 139.2 del CP i les formes especialment agreujades regulades a l'article 140 CP.

En primer lloc, l'article 139.2 CP estableix que, quan concorrin dues o més de les circumstàncies qualificadores previstes a l'apartat primer la pena prevista s'imposarà en la seva meitat superior. Aquest precepte respon a una lògica d'intensificació del desvalor, ja que la concurrència simultània de diverses circumstàncies revela una gravetat més elevada tant en la forma d'execució com en la motivació de l'autor.

En segon lloc, l'article 140 CP regula els supòsits d'assassinat hiperqualificat, sancionats amb la pena de presó permanent revisable, reservada per als casos de màxima gravetat dins dels delictes contra la vida. Aquest precepte contempla diversos supòsits específics.

En primer lloc, quan la víctima sigui menor de setze anys o una persona especialment vulnerable per raó d'edat, malaltia o discapacitat. En aquest cas, la doctrina assenyala que no és estrictament necessari que l'autor tingui un coneixement exhaustiu de totes les circumstàncies de vulnerabilitat, si bé sí que es requereix, almenys, la consciència de la situació de desprotecció de la víctima.

En segon lloc, quan el fet sigui subsegüent a un delicte contra la llibertat sexual comès pel mateix autor sobre la víctima. Aquest supòsit reforça la resposta penal en contextos de violència extrema, en què la mort apareix vinculada a una agressió sexual prèvia, evidenciant una especial gravetat del comportament.

En tercer lloc, quan l'assassinat sigui comès per qui pertanyi a un grup criminal, sempre que el fet s'emmarqui dins de l'activitat pròpia d'aquesta estructura. El fonament de l'agreujament rau en el perill que representa la criminalitat organitzada.

Finalment, també es preveu l'aplicació d'aquesta pena quan l'autor hagi estat condemnat per la mort de dues o més persones amb anterioritat, configurant-se així un supòsit de reiteració delictiva especialment greu que justifica una resposta penal reforçada.

Segons Tomás Salvador Vives Antón²³, el tipus qualificat de l'assassinat presenta problemes rellevants. D'una banda, critica l'article 139.2 CP perquè la simple acumulació de circumstàncies no sempre implica un major desvalor real, podent generar un agreujament automàtic. D'altra banda, en relació amb l'article 140 CP adverteix del risc

²³ VIVES ANTÓN, T. S. (p. 82 - 83).

de doble valoració, especialment en casos de criminalitat organitzada o reiteració delictiva.

4. Anàlisi jurisprudencial

4.1. Auto de l'Audiència Provincial de Múrcia, de 15 de febrer de 2021

Presumpte delictes d'homicidi consumat i delictes de lesions qualificades.

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional comunicada i sense fiança en atenció al risc de fugida, reforçat per la gravetat dels fets i les circumstàncies personals de l'investigat.

El tribunal aprecia indicis racionals de criminalitat, en situar la policia l'acusat en el lloc dels fets, en relació amb dos delictes d'homicidi i lesions qualificades, amb una elevada expectativa punitiva.

Així mateix, es valora negativament la presència de nombrosos antecedents penals i la manca d'arrelament laboral, elements que incrementen el risc processal.

En conseqüència, la Sala conclou que el risc de fugida es manté amb alta intensitat, justificant la continuïtat de la presó provisional sense fiança.

4.2. Auto de l'Audiència Provincial de Barcelona, de 3 de maig de 2021

Presumpte delictes d'homicidi en grau de temptativa, la legítima defensa no queda acreditada.

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional en atenció al risc de fugida, reforçat per la gravetat dels fets i la situació personal de l'investigat.

Tot i que l'investigat al·lega haver actuat en defensa pròpia en relació amb un homicidi en grau de temptativa, el tribunal aprecia indicis sòlids de criminalitat, en part derivats de les seves pròpies manifestacions. A això s'hi afegeix la imputació d'un delictes contra la salut pública per la troballa d'una plantació de marihuana de gran entitat.

Pel que fa a les circumstàncies personals, es destaca la manca d'arrelament, el desconeixement de l'idioma i la seva condició d'estranger, factors que faciliten una eventual sortida del territori nacional.

En conseqüència, la Sala considera que el risc de fugida es manté amb prou intensitat per justificar la continuïtat de la presó provisional.

4.3. Auto de l'Audiència Provincial de Salamanca, de 9 de juliol de 2021

Presumpte delictes d'homicidi, es valora la participació com a autor o còmplice o encobridor.

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional, si bé modulada mitjançant fiança, en considerar que subsisteix el risc de fugida, encara que amb menor intensitat.

Tot i la gravetat dels fets, el tribunal admet la possibilitat d'una qualificació jurídica menys greu com és l'encobriment, fet que redueix l'expectativa punitiva i, correlativament, el risc processal. Així mateix, es valora positivament la col·laboració de l'investigat en l'esclariment dels fets i el pagament de la responsabilitat civil.

No obstant això, la Sala entén que el risc de fugida no desapareix, atesa la naturalesa dels fets, motiu pel qual manté la mesura cautelar, si bé introduint una fiança de 5.000 euros com a instrument de garantia. També es té en compte que l'investigat ja es troba en situació de privació de llibertat per una altra causa.

En conseqüència, es manté la presó provisional amb fiança com a mesura proporcional i ajustada a la menor intensitat del risc.

4.4. Auto de l'Audiència Provincial de Càceres, de 25 de novembre de 2021

Presumpte delictes d'homicidi dolós consumat.

La Sala acorda l'aixecament de la presó provisional en considerar inexistents els riscos processals que la justifiquen.

D'una banda, descarta el risc de reiteració delictiva, atesa la manca d'antecedents penals. D'altra banda, nega el risc de fugida, valorant l'existència d'un arrelament familiar, patrimonial i social (incloent-hi una filla menor).

Així mateix, es té en compte que la instrucció es troba molt avançada, propera a la seva finalització, i que una altra investigada en la causa ha estat posada en llibertat sense haver-se sostret a l'acció de la justícia.

En aquest context, la Sala considera prou la imposició d'una fiança elevada com a mesura alternativa, concloent que la presó provisional resulta desproporcionada.

4.5. Auto de l'Audiència Provincial de Barcelona, de 27 de febrer de 2024

Presumpte delictes d'homicidi dolós consumat.

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional en atenció al risc de fugida, reforçat per la gravetat dels fets i la consistència dels indicis, atès que els fets queden enregistrats en vídeo.

El tribunal destaca una expectativa punitiva elevada -entre 10 i 15 anys de presó per homicidi dolós consumat-, així com la manca d'arrelament laboral i d'ingressos econòmics acreditats, juntament amb la situació administrativa irregular de l'investigat.

Pel que fa a les circumstàncies personals, es relativitza l'existència de vincles familiars, ja que, tot i tenir fills, no consta que estiguin a càrrec seu ni una convivència efectiva en un nucli familiar estable.

En conseqüència, la Sala conclou que concorren prou elements per apreciar un risc de fugida rellevant, que justifica el manteniment de la presó provisional.

4.6. Auto de l'Audiència Provincial de Tarragona, de 12 de juliol de 2023

Presumpte delictes d'assassinat.

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional en atenció al risc de fugida, fonamentat principalment en la gravetat de la pena imposada —25 anys de presó per assassinat, encara no ferma.

Tot i que es reconeix l'existència d'arrelament personal i familiar -nacionalitat espanyola, família i filla menor, així com capacitat econòmica-, el tribunal considera que aquests elements no desvirtuen el risc processal davant una expectativa punitiva elevada.

La principal circumstància nova és el temps transcorregut en presó provisional -1 any i 10 mesos-, però la Sala entén que no concorren dilacions indegudes, atesa la complexitat i gravetat del procediment.

En conseqüència, es conclou que la intensitat del risc de fugida, vinculada a la gravetat de la condemna, justifica el manteniment de la mesura cautelar.

4.7. Auto del Tribunal Superior de Justícia d'Andalusia, de 12 de febrer de 2024

Presumpte delictes d'assassinat dolós consumat.

La Sala rebutja l'adopció de la presó provisional en considerar que no queda prou acreditat el risc de fugida.

Tot i l'existència d'una condemna per delictes greus —encara no ferma en estar recorreguda—, el tribunal assenyala que la gravetat de la pena no pot operar de manera automàtica com a únic fonament de la mesura cautelar. En aquest sentit, es posa de manifest la manca de valoració de les circumstàncies personals de l'acusat.

Especialment rellevant és la constatació de la seva voluntat de sotmetre's a l'acció de la justícia, havent comparegut davant els òrgans judicials sempre que ha estat requerit.

En conseqüència, la Sala conclou que no concorren prou elements per justificar la presó provisional, en aplicació del principi d'excepcionalitat de la mesura.

4.8. Auto de l'Audiència Provincial de Barcelona, de 27 de febrer de 2024

Presumpte delictes d'homicidi dolós consumat.

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional en atenció al risc de fugida, reforçat per la gravetat dels fets i la consistència dels indicis, atès que els fets queden enregistrats en vídeo.

El tribunal destaca una expectativa punitiva elevada -entre 10 i 15 anys de presó per homicidi dolós consumat-, així com la manca d'arrelament laboral i d'ingressos econòmics acreditats, juntament amb la situació administrativa irregular de l'investigat.

Pel que fa a les circumstàncies personals, es relativitza l'existència de vincles familiars, ja que, tot i tenir fills, no consta que estiguin a càrrec seu ni una convivència efectiva en un nucli familiar estable.

En conseqüència, la Sala conclou que concorren prou elements per apreciar un risc de fugida rellevant, que justifica el manteniment de la presó provisional.

4.9. Auto de l'Audiència Provincial de Barcelona, de 22 de maig de 2024

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional, tot i descartar el risc de fugida, en atenció al risc de reiteració delictiva i a la necessitat de protecció de la víctima.

El tribunal aprecia indicis sòlids de criminalitat, sustentats en la minuta policial, la declaració de la denunciante i els informes mèdics, en relació amb un delictes d'homicidi en grau de temptativa i lesions agreujades, amb una elevada gravetat.

Malgrat que l'investigat presenta arrelament (domicili conegut, fill menor i treball estable), la Sala posa l'accent en la intensitat, durada i desproporció de l'agressió, així com en el fet que no va cessar voluntàriament la seva conducta.

A més, es valora l'existència d'un antecedent penal recent per conductes violentes, fet que incrementa el risc de reiteració, especialment tenint en compte la proximitat amb la víctima.

En conseqüència, es considera necessària la mesura de presó provisional per garantir la protecció dels béns jurídics de la víctima i evitar la reiteració delictiva.

4.10. Auto de l'Audiència Provincial de Lleó, de 26 de juny de 2024

Presumpte delictes d'assassinat dolós consumat.

La Sala acorda l'aixecament de la presó provisional en considerar que han desaparegut els pressupòsits que en justificaven el manteniment, d'acord amb el principi de subsidiarietat de la mesura.

En particular, el tribunal descarta la concurrència de riscos processals rellevants: no s'aprecia risc de destrucció de proves, atès l'estat avançat de la investigació, ni tampoc risc de reiteració delictiva, tenint en compte la manca d'antecedents penals.

Així mateix, es valora el temps transcorregut en presó provisional, l'absència de dilacions indegudes, però també la manca de proximitat del judici oral, així com la situació personal de la investigada, especialment pel que fa al seu entorn social i familiar i a la seva salut mental acreditada.

En aquest context, la Sala conclou que la mesura resulta ja desproporcionada i innecessària, acordant la seva substitució per altres mesures menys greus.

4.11. Auto de l'Audiència Provincial de Barcelona, de 16 de juliol de 2024

Presumpte delictes d'homicidi en grau de temptativa i delictes de lesions agreujades.

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional en atenció tant al risc de fugida com al risc de reiteració delictiva.

D'una banda, aprecia indicis sòlids de criminalitat, fonamentats en la declaració de la filla menor, testimoni directa dels fets, en relació amb un delictes d'homicidi en grau de temptativa i lesions, amb una elevada expectativa punitiva.

D'altra banda, es posa en relleu la perillositat de la conducta, vinculada a una situació de violència en l'àmbit familiar i agreujada pel consum d'alcohol i la manca de control d'impulsos, fet que incrementa el risc de reiteració, especialment tenint en compte la convivència amb les víctimes.

Finalment, pel que fa al risc de fugida, es valora la possibilitat de desplaçament fora del territori, atesa la vinculació amb el país d'origen familiar.

En conseqüència, la Sala considera que concorren de manera acumulativa riscos processals que justifiquen el manteniment de la presó provisional.

4.12. Auto de l'Audiència Provincial de Barcelona, de 23 de juliol de 2024

Presumpte delictes d'homicidi dolós consumat.

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional en atenció al risc de fugida i al risc d'alteració de proves.

El tribunal aprecia indicis sòlids de participació, derivats de la troballa de restes de sang en els efectes personals de l'investigat i de determinats elements contextuais -relació prèvia amb la víctima i motivació de caràcter personal-.

El risc de fugida es fonamenta en l'elevada expectativa punitiva, que preval sobre les circumstàncies personals favorables, com la nacionalitat espanyola, el domicili conegut i la manca d'antecedents penals.

Així mateix, es considera existent un risc d'alteració de proves, atès l'estat inicial de la instrucció i el fet que ja s'haurien intentat ocultar elements probatoris.

En conseqüència, la Sala conclou que concorren riscos processals suficients per justificar el manteniment de la presó provisional.

4.13. Auto de l'Audiència Provincial de Barcelona, de 2 de setembre de 2024

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional comunicada en atenció al risc de fugida.

El tribunal aprecia indicis sòlids de criminalitat per un delictes d'homicidi en grau de temptativa, sustentats en la declaració del testimoni i del perjudicat, així com en la minuta policial, destacant la gravetat dels fets (agressió amb matxet).

El risc de fugida es fonamenta en la situació administrativa irregular de l'investigat, de nacionalitat hondurenya, així com en la manca d'arrelament familiar i laboral. A més, es valora l'existència d'antecedents penals per delictes de robatori amb violència.

En conseqüència, la Sala conclou que el risc de fugida es manté amb elevada intensitat, justificant la continuïtat de la presó provisional.

4.14. Auto de l'AP de Tarragona, de 10 de desembre de 2024

Presumpte delictes d'homicidi en grau de temptativa.

La Sala acorda el manteniment de la presó provisional en atenció a la persistència del risc de fugida, com a finalitat principal de la mesura cautelar.

El tribunal considera que no s'han produït canvis rellevants en les circumstàncies inicials, més enllà d'una certa lentitud en la tramitació, que no constitueix una dilació indeguda. En aquest sentit, es manté una expectativa punitiva rellevant.

El risc de fugida es fonamenta en la condició d'estranger extracomunitari, la manca de residència legal i d'arrelament laboral, així com en el fet que l'empadronament és posterior als fets. A més, es valora la dificultat de cooperació penal amb Sèrbia com a element que incrementa el risc d'elusió.

Finalment, el pagament de responsabilitat civil no es considera prou per reduir aquest risc, motiu pel qual es descarta l'adopció de mesures menys greus.

4.15. Auto de l'Audiència Provincial de Lleó, de 12 de febrer de 2025

Presumpte delictes d'homicidi en grau de temptativa i delictes de lesions agreujades.

La Sala acorda la pròrroga de la presó provisional en atenció principalment al risc de reiteració delictiva.

El tribunal aprecia indicis sòlids de criminalitat en relació amb un delictes d'homicidi en grau de temptativa i lesions agreujades, destacant la gravetat extrema dels fets, atès que la víctima va estar en situació crítica amb risc de perdre òrgans vitals.

La decisió es fonamenta especialment en la conducta altament agressiva de l'investigat, que evidencia un risc rellevant de reiteració.

En conseqüència, la Sala considera necessari mantenir la mesura cautelar per evitar la repetició de conductes de similar naturalesa.

5. Conclusions

L'anàlisi del règim jurídic de la presó provisional i de les resolucions judicials examinades permet donar resposta a la hipòtesi plantejada: no es pot afirmar que la pràctica judicial hagi evolucionat de manera clara cap a una interpretació més garantista dels requisits establerts a la LECrim en els darrers cinc anys.

L'anàlisi dels autos examinats permet identificar una sèrie de patrons comuns en la pràctica judicial a l'hora de decidir sobre el manteniment o aixecament de la presó provisional, que resulten determinants per valorar si s'ha produït una evolució cap a una interpretació més garantista.

En primer lloc, un dels elements més destacats és la tendència reiterada a mantenir la presó provisional en supòsits de delictes greus, especialment en casos d'homicidi o assassinat, amb independència d'altres circumstàncies del cas. En la majoria dels autos analitzats, la gravetat dels fets actua com a element central de la decisió, no de manera expressa, com a través de la seva influència en la construcció dels riscos processals. Això es tradueix en resolucions en què, davant fets d'elevada gravetat, la mesura cautelar es manté de forma gairebé sistemàtica.

En relació amb el risc de fugida, s'observa que aquest es construeix de manera força homogènia en la pràctica. Els tribunals acostumen a fonamentar-lo en la manca d'arrelament personal, laboral o social, però sense que aquest element sigui objecte d'una anàlisi aprofundida. En molts dels autos, l'arrelament es valora de forma superficial o merament formal, sense examinar amb detall la seva intensitat real ni la seva capacitat efectiva per neutralitzar el risc de fugida. Així, fins i tot quan existeixen elements d'estabilitat —com domicili conegut o vincles familiars—, aquests no sempre tenen un impacte decisiu en la resolució.

A més, es detecta una certa rigidesa en la valoració de l'arrelament, ja que la seva absència s'utilitza de manera recurrent com a argument per justificar el risc de fugida, mentre que la seva presència no sempre comporta una reducció efectiva d'aquest risc. Aquesta asimetria evidencia una aplicació poc equilibrada d'aquest criteri, que en la pràctica opera més com a element confirmatori que no pas com a factor real de ponderació.

Això posa de manifest la necessitat d'una aplicació més proporcional i individualitzada de les mesures cautelars. En determinats supòsits, especialment quan existeixen elements d'estabilitat personal o familiar, mesures menys restrictives —com la retirada del

passaport, la prohibició de sortir del territori, les compareixences periòdiques davant el jutjat o altres mesures de control— podrien resultar igualment eficaces per garantir la presència de l'investigat en el procés, evitant alhora l'impacte especialment intens que comporta la presó provisional sobre el dret a la llibertat.

En segon lloc, pel que fa al risc de reiteració delictiva, els autos mostren una clara tendència a vincular-lo amb la naturalesa i la violència dels fets. En diversos casos, especialment en contextos de violència interpersonal o familiar, aquest risc es construeix a partir de la intensitat de l'agressió, la manca de control de la conducta o la persistència en l'atac. No obstant això, aquesta valoració sovint es realitza en termes amplis, sense una anàlisi concreta de la probabilitat real de reiteració, la qual cosa introdueix un component marcadament preventiu.

Aquesta aproximació es veu reforçada quan existeixen antecedents penals, que són utilitzats de manera pràcticament automàtica per justificar la reiteració delictiva. Tanmateix, en absència d'aquests antecedents, alguns autos continuen apreciament el risc a partir de valoracions sobre la conducta de l'investigat, fet que posa de manifest una certa flexibilització dels estàndards exigits.

En tercer lloc, el risc d'alteració o destrucció de proves apareix amb menor freqüència, però quan es valora sol fer-se en fases inicials de la instrucció o quan existeixen indicis d'intents previs d'ocultació. En aquests casos, la justificació acostuma a ser més concreta i vinculada a elements objectius, cosa que contrasta amb l'abstracció més gran que es detecta en altres riscos processals.

Un altre element rellevant que es desprèn dels autos és l'escassa incidència del pas del temps en la revisió de la mesura. Tot i que en alguns casos es reconeix la durada de la presó provisional, aquesta només es considera determinant quan es detecten dilacions indegudes o situacions clarament desproporcionades. En la resta de supòsits, el temps transcorregut no comporta una revisió efectiva de la necessitat de la mesura, la qual cosa pot qüestionar el caràcter provisional i revisable que li és propi.

En contrast amb aquesta tendència general, els autos en què s'acorda l'aixecament de la presó provisional presenten característiques comunes molt marcades. En aquests casos, els tribunals solen apreciar de manera clara la inexistència de riscos processals, bé per l'existència d'un arrelament sòlid, bé per l'avanç de la instrucció o per la manca

d'antecedents. Aquestes resolucions es caracteritzen per una motivació més concreta i individualitzada, en què es valora de manera efectiva la situació personal de l'investigat.

No obstant això, aquestes decisions tenen un caràcter minoritari dins del conjunt analitzat i no permeten identificar una línia jurisprudencial consolidada. Més aviat, semblen respondre a supòsits en què la inexistència de riscos és especialment evident, i no a una aplicació generalitzada d'un criteri més restrictiu.

En definitiva, l'anàlisi dels autos posa de manifest que la pràctica judicial es caracteritza per una certa homogeneïtat en els criteris de manteniment de la presó provisional, especialment en delictes greus, així com per una tendència a utilitzar arguments recurrents i poc individualitzats en la valoració dels riscos processals. Això dificulta l'apreciació d'una evolució cap a un model més garantista i evidencia una aplicació que, en molts casos, continua sent expansiva i poc flexible.

Per tot això, es pot concloure que la hipòtesi del treball queda confirmada: no s'ha produït una evolució clara cap a una interpretació més garantista dels requisits de la presó provisional en la pràctica judicial recent, sinó més aviat una continuïtat en els criteris aplicatius, amb només excepcions puntuals.

BIBLIOGRAFÍA

Referències normatives

Ley de Enjuiciamiento Criminal [Real Decreto de 14 de septiembre de 1882]. Boletín Oficial del Estado, núm. 260, de 17 de septiembre de 1882.

Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. BOE, 24 de noviembre de 1995, núm. 281.

Ley 2/2020, de 27 de julio, por la que se modifica el artículo 324 de la Ley de Enjuiciamiento Criminal. BOE núm. 204, de 28 de julio de 2020; BOE-A-2020-8633.

Ley Orgánica 1/2015, de 30 de marzo, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal. BOE núm 77, de 31 de marzo de 2015; BOE-A-2015-3439.

Referències bibliogràfiques

Armenta Deu, T. (2019) *Lecciones de derecho procesal penal*. 12ª edición. Madrid; Marcial Pons. Recuperat de https://bibcercador.uab.cat/permalink/34CSUC_UAB/tidafd/alma991009830549706709

Castañón Álvarez, M. J. et al. (2020) *Práctica procesal penal*. Madrid: Editorial Dykinson. Recuperat de https://bibcercador.uab.cat/permalink/34CSUC_UAB/rokuu2/cdi_digitalia_books_DIG_DYK1704

GARCÍA ARÁN, M., & MUÑOZ CONDE, F. (2022). Derecho Penal. Parte general 23ª Edición,. Tirant lo Blanch. Recuperat de <https://biblioteca-tirant-com.eu1.proxy.openathens.net/cloudLibrary/ebook/info/9788411307840>

Luzón Cuesta, J. M. et al. (2016) *Compendio de derecho penal : parte general : adaptado al programa de la oposición a ingreso en las carreras judicial y fiscal (BOE 30 de enero de 2015)*. 23ª edición. Decimosexta conforme al Código Penal de 1995. Madrid: Dykinson. Recuperat de https://bibcercador.uab.cat/permalink/34CSUC_UAB/tidafd/alma991007624719706709

MORENO CATENA, V., & CORTÉS DOMÍNGUEZ, V. (2025). Derecho Procesal Penal 13a Edición (p. 365). Editorial Tirant Lo Blanch. Recuperat de <https://biblioteca-tirant-com.eu1.proxy.openathens.net/cloudLibrary/ebook/info/9791370212414>

Muñoz Conde, F. (2023). *Derecho penal. Parte especial* (23.ª ed.). Tirant lo Blanch, València. Recuperat de https://bibcercador.uab.cat/permalink/34CSUC_UAB/tidafd/alma991009844739706709

Nieva Fenoll, J. (2024). Derecho Procesal III (Proceso Penal) 3a Edición. Tirant lo Blanch. Recuperat de <https://biblioteca-tirant-com.eu1.proxy.openathens.net/cloudLibrary/ebook/info/9788410715783>

Ochoa Monzó, V., Cuadrado Salinas, C., Gonzalo del Río Labarthe, Rizo Gómez, M. B., Ruiz de la Cuesta Fernández, S., López Yagües, V., Fuentes Soriano, O., Fernández López, M., Calaza López, S., ASENSIO MELLADO, J. M., & Doig Díaz, Y. (2024). Derecho Procesal Penal 3a Edición. Tirant lo Blanch. Recuperat de <https://biblioteca-tirant-com.eu1.proxy.openathens.net/cloudLibrary/ebook/info/9788410715189>

Rodríguez García, N., Xulio Xosé Ferreiro Baamonde, José Ramón Piñol Rodríguez, Neira Pena, A. M., Alberto Varona Jiménez, Agustín Jesús Pérez Cruz Martín, & Roca Martínez, J. M. (2020). Derecho Procesal Penal. Tirant lo Blanch. Recuperat de <https://biblioteca-tirant-com.eu1.proxy.openathens.net/cloudLibrary/ebook/info/9788413555485España>

Serrano Tárraga, M. D. (2024). *Derecho penal. Parte especial* (24.ª ed.). Tirant lo Blanch, València. Recuperat de https://bibcercador.uab.cat/permalink/34CSUC_UAB/tidafd/alma991011098543406709

Silva Sánchez, J.-M., & Ragués Vallès, R. (2025). *Lecciones de derecho penal: parte especial* (10ª edición). Atelier Libros Jurídicos. Recuperat de https://bibcercador.uab.cat/permalink/34CSUC_UAB/tidafd/alma991011078193206709

Vázquez Iruzubieta, C. & Espanya. (2015) *Código penal comentado : (actualizado por las leyes orgánicas: 1/2015, de 30 de marzo y 2/2015 de 30 de marzo)*. Barcelona: Atelier. Recuperat de https://bibcercador.uab.cat/permalink/34CSUC_UAB/1fbc57r/alma991008617309706709

Vives Antón, T. S. (2019). *Derecho penal. Parte especial* (8.ª ed.). Tirant lo Blanch, València. Recuperat de https://bibcercador.uab.cat/permalink/34CSUC_UAB/tidafd/alma991010855903506709

Referències jurisprudencials

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, sección 5, de 3 de mayo de 2021 (rec. nº 347/2021) <http://vlex.es/vid/899119659>

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, sección 22, de 25 de agosto de 2022 (rec. nº 701/2022) <http://vlex.es/vid/913105951>

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, sección 20, de 22 de mayo de 2024 (rec. nº 502/2024), ES:ATB:2024:11545A <http://vlex.es/vid/1067667053>

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, sección 21, de 27 de febrero de 2024 (rec. nº 438/2024), ES:APB:2024:3121A <http://vlex.es/vid/1046403432>

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, sección 20, de 16 de julio de 2024 (rec. nº 749/2024), ES:ATB:2024:11555A <http://vlex.es/vid/1067663045>

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, sección 20, de 23 de julio de 2024 (rec. nº 755/2024), ES:ATB:2024:11556A <http://vlex.es/vid/1067663464>

Auto de la Audiencia Provincial de Barcelona, sección 20, de 2 de septiembre de 2024 (rec. nº 687/2024), ES:ATB:2024:11313A <http://vlex.es/vid/1067662829>

Auto de la Audiencia Provincial de Cáceres, sección 2, de 25 de noviembre de 2021 (rec. nº 938/2021) <http://vlex.es/vid/899269987>

Auto de la Audiencia Provincial de León, sección 3, de 26 de junio de 2024 (rec. nº 640/2024), ES:APLE:2024:769A <http://vlex.es/vid/1054076398>

Auto de la Audiencia Provincial de Murcia, sección 3, de 15 de febrero de 2021 (rec. nº 158/2021) <http://vlex.es/vid/870895997>

Auto de la Audiencia Provincial de Murcia, sección 3, de 12 de febrero de 2025 (rec. nº 142/2025) <http://vlex.es/vid/1081451872>

Auto de la Audiencia Provincial de Salamanca, sección 1, de 9 de julio de 2021 (rec. nº 252/2021) <http://vlex.es/vid/900939902>

Auto de la Audiencia Provincial de Tarragona, sección 2, de 12 de julio de 2023 (rec. nº 577/2023), ES:APT:2023:1240A <http://vlex.es/vid/1017514601>

Auto de la Audiencia Provincial de Tarragona, sección 2, de 10 de diciembre de 2024 (rec. nº 1133/2024), ES:APT:2024:1954A <http://vlex.es/vid/1074331447>

Auto del Tribunal Superior de Justicia de Andalucía. Sala civil y penal, de 12 de febrero de 2024 (rec nº 21/2024), ES:TSJAND:2024:58A <http://vlex.es/vid/1040416985>

European Court of Human Rights. (1991). *Letellier v. France* (Application no. 12369/86). Judgment of 26 June 1991. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-10046>

Tribunal Constitucional, *STC 128/1995, de 26 de julio* (BOE núm. 200, de 22 de agosto de 1995; BOE-T-1995-19936).

Tribunal Constitucional, *STC 47/2000, de 17 de febrero* (BOE núm. 66, de 17 de marzo de 2000; BOE-T-2000-5102). https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-T-2000-5102

Tribunal Constitucional, *STC 14/2000, de 17 de enero* (rec. nº 3265/1999) <http://vlex.es/vid/ra-m-6-ma-145324>

Tribunal Constitucional, *STC 333/2006, de 20 de noviembre* (rec nº 4554-2004) <http://vlex.es/vid/2004-ca-stc-25620679>